

УДК 711

*аспірант Левченко Д.Р.,
кафедра Містобудування
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М.Бекетова
Науковий керівник: д.арх., доц. Древаль І.В.*

ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ВУЗІВСЬКИХ КОМПЛЕКСІВ В СТРУКТУРІ МІСТА ХАРКОВА

Анотація. У статті розглянуто проблеми щодо розвитку і вдосконалення вузівських комплексів. Проаналізовано фактори формування та розвитку вузів в структурі міста. Виявлено та систематизовано основні завдання вдосконалення і розвитку вузівських комплексів в структурі міста Харкова.

Ключові слова: вищі навчальні заклади, містобудівний розвиток, соціально-економічне зростання, завдання розвитку

Актуальність.

Соціальні потреби людини, виявляють його сутність як суспільного індивіда, підкреслюють його соціальну важливість і обумовлюють соціальний розвиток. До них відносяться потреба у громадській діяльності, самовираженні, забезпеченні соціальних прав, спілкуванні з іншими людьми. При становленні студента як особистості і як індивіда всі ці потреби надзвичайно важливі, і ВНЗ, як соціально-культурний інститут, повинен «надавати» відповідні матеріально-просторові умови.

Значне місце займають вузи в економічній, науковій, культурній, соціальній сферах міста Харкова. На 2017 рік налічується 69 вищих навчальних закладів, у яких здобувають освіту близько 180 тис. чоловік, що складає 12% від загальної населеності міста.

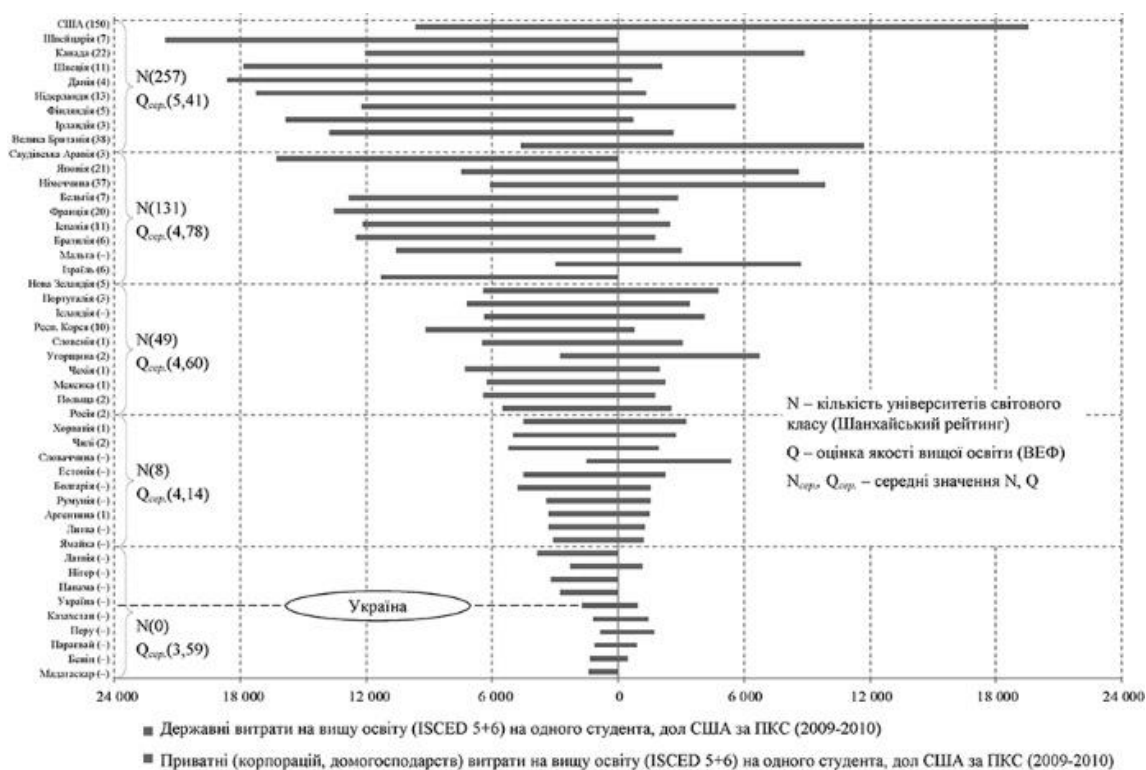
Таким чином, питання необхідності у забезпеченні мобільності архітектурно-містобудівного середовища вищих навчальних закладів, які повинні відповідати потребам і цінностям стрімко розвиваючого сучасного студента, актуальні як для міста Харкова, так і для міст із підвищеним рівнем студентської молоді.

Аналіз науково-дослідного досвіду показав, що питання вивчення вузу як автономної системи, так і в структурі міста, актуальні. Однак, соціально-економічні умови дещо змінилися за останнє десятиліття. З огляду на ситуацію, що склалася, виникає потреба в аналізі найбільш актуальних проблем як соціокультурного та економічного статусу ВНЗ, так і його архітектурно-містобудівного середовища в сучасних умовах.

Мета дослідження: виявлення завдань розвитку комплексів вищих навчальних закладів в структурі міста в нових соціально-економічних умовах.

Основна частина.

Першочерговим питанням, яке стоїть перед кожним вищим навчальним закладом, є його рейтингові показники у національних і світових списках. Конкурентоспроможність ВНЗ визначається рядом показників: якістю наданих освітніх послуг, науково-дослідницькою діяльністю ВНЗ та рішенням важливих соціальних питань суспільства. За умови зростання вузу в рейтингових позиціях, збільшується число студентів та викладацького складу, що тягне за собою зростання бюджетних коштів вузу та поповнення наукової бази університету. Актуальним на сьогоднішній день є питання якості освіти, яке вузи надають. Особливо дана проблема часто стосується українських вузів, яким складно конкурувати з вузами Західної Європи, США, Японії, Китаю. Слід розглянути схему «Міжнародна диспозиція стран по уровню расходов на высшее образование (на одного студента), ее качеством и количеством университетов мирового класса», яка наводиться в статті Володимира Сацика «У пошуку ефективної стратегії розвитку вищої освіти в Україні (економічний аспект)» (мал.1). [3]

Мал.1. Міжнародна диспозиція країн за рівнем витрат на вищу освіту (на одного студента), її якістю та кількістю університетів світового класу [3]

Згідно з наведеними статистичними даними підмічається низький рівень вищої освіти за рахунок виділення недостатньої кількості бюджетних коштів. Як рішення даної проблеми наводяться в роботі Володимира Сацика [3] моделі національних стратегій розвитку в високо конкурентні університети С. Марджінсона [1], їх розглядається три: стратегія «вшир», стратегія «вглиб» і комбінована стратегія. Кожна зі стратегій застосовувалася і застосовується по всьому світу в різних країнах. Автором пропонується розгляд другої моделі і застосування її в освітньому процесі України, де активну участь у розвитку ВНЗ має проявляти держава.

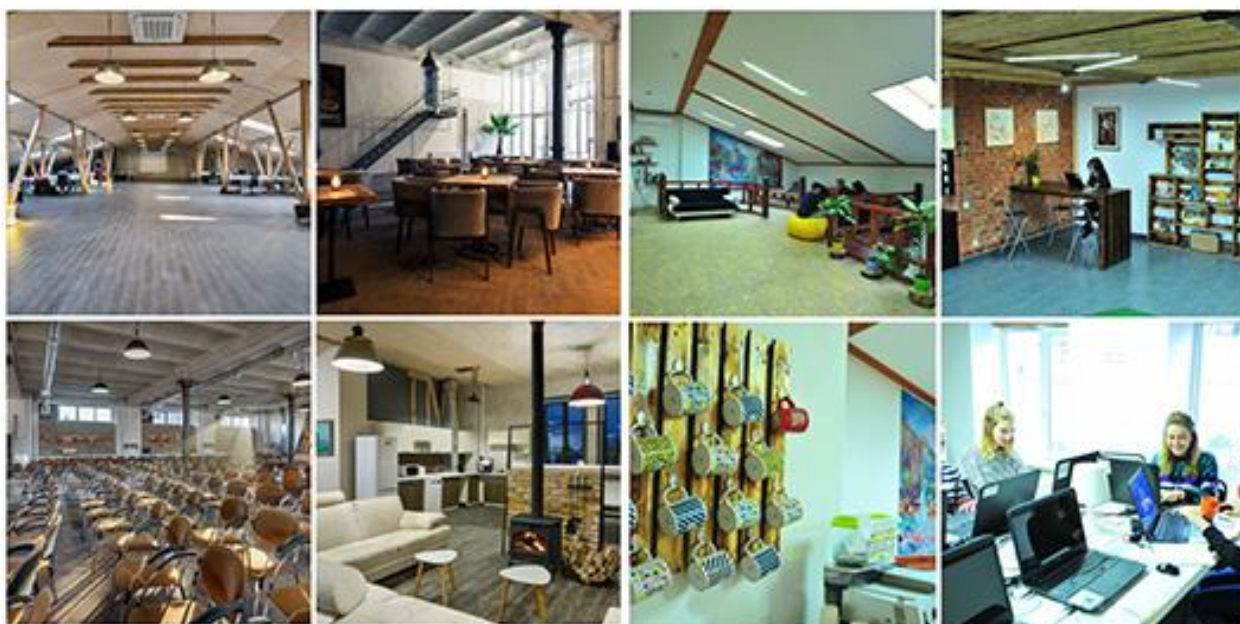
Аналіз науково-теоретичних праць з економічної теорії та соціології виявив, що в роботах підкреслюється, що зміни економічних показників вузів в повній мірі відображаються на матеріальній базі університету та на його характеристиках архітектурної організації комплексів.

Важливим критерієм формування і розвитку вузів також є їх соціокультурний статус.

Важливим фактором формування і розвитку ВНЗ є їх соціокультурний статус. Університет знаходиться в центрі процесу зародження і передачі знань, в центрі відтворення інтелектуального потенціалу країни, оскільки виконує інтегруючу роль для різних областей знання і впливає на культурну ситуацію. Розвиток університету впливає на охоплення взаємодій з різними міськими організаціями і установами. [2]

Беручи до уваги соціокультурний фактор розвитку і вдосконалення вузу, як окремої автономної структури, важливим питанням є проблема гармонійного виховання молоді людини, розвиток в ньому особистості і формування толкового спеціаліста. Отже, необхідним являється досягнення високого рівня знань за відповідним напрямом і задоволення його потреб в дозвіллі, яке може бути наповнене інтелектуальною діяльністю, творчим процесом, комунікацією і спортивним розвитком і досягненнями. Відповідно, особлива увага повинна приділятися позанавчальній діяльності студентів, і їх архітектурно-планувальне середовище має відповідати сучасним вимогам молоді. Хоча, аналіз Харківських вузів показує, що більший акцент робиться на навчальній діяльності, а дозвілева сфера не береться до уваги. В основному вузи організують середовище для культурної діяльності через возведення будинків культури, де реалізовується культурно-розважальна сфера життєдіяльності молоді.

Проте, у місті Харкові та в інших великих містах України з'являються комунікаційно-інформаційні місця, що називаються «коворкінги» (від англ. Co-working, "спільна робота") - мобільні точки простору, де реалізуються інтелектуальна, культурна, соціальна, розважальна діяльності не тільки для

Мал. 2. Фото приміщень «Fabrika» [4]

Мал.3. Фото приміщень «Spalah» [4]

молоді, а й для будь-якого городянина. Наприклад, такі місця, як «Fabrika» (мал.2), «Spalah» (мал. 3), «CoWorking Club», «Bricklab» та багато інших.

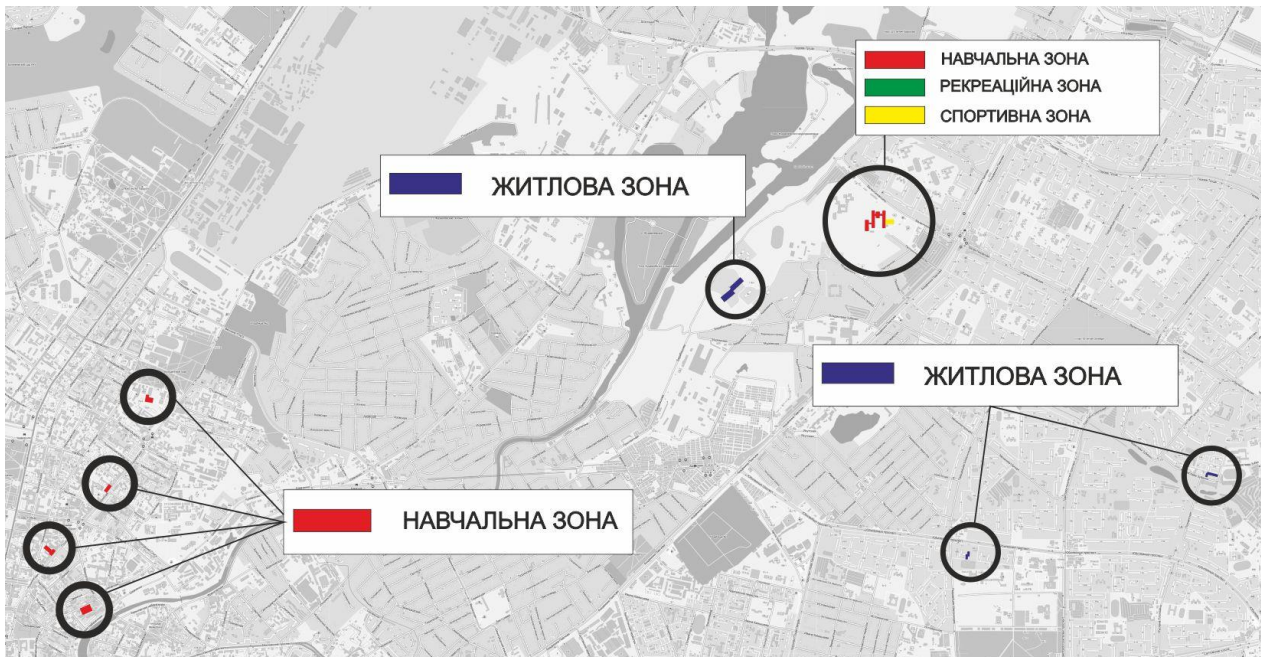
Такого роду простори призначені для самостійної праці, для освітньої та інтелектуальної діяльності у вигляді відвідування лекцій, семінарів і тренінгів, а також комунікації та активної соціальної діяльності.

Відповідно, повинні бути поставлені завдання по розширенню інфраструктури інтелектуально-дозвіллевих просторів, використання і впровадження досвіду з архітектурно-планувальних і соціально-економічних принципів щодо формування коворкінг у рамках структури вузівських комплексів.

Вищий навчальний заклад - це соціально-економічна, культурна, наукова та містобудівна система елементів, пов'язаних між собою. У свою чергу ВНЗ є підсистемою по відношенню до міської системи, володіючи відносною автономією. Однак, окремі елементи підсистеми вузу (навчальні, житлові корпуси та науково-дослідні лабораторії) у більшій мірі інтегровані в міську систему. Навчальні корпуси, науково-дослідні, спортивні та інші функціональні елементи вузів можуть розміщуватися у різних частинах міста, що тягне за собою ряд труднощів і дискомфорту - зокрема проблеми швидких і доступних зв'язків між корпусами.

Прикладами таких просторово - розчленованих вузів виступають Харківський національний університет будівництва і архітектури, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Національний фармацевтичний університет та інші. На мал. 4 «Розміщення будинків і корпусів Національного фармацевтичного університету в структурі міста Харків» можна

простежити складність композиційної структури вузу, яка виявлена як розчленована і хаотична. На етапі формування вуз розташовувався в житловій забудові в центральному районі м. Харкова по вулиці Пушкінській 53. Однак, у ході розвитку корпуси університету були побудовані в різних районах міста Харкова: в центрі та в Салтівському житловому районі. Таким чином, в процесі стрімкого розвитку композиційна структура ВНЗ стала хаотично роздрібною.

Мал.4. Розміщення будинків і корпусів Національного технічного університету «ХПІ» в структурі міста Харків

Завданнями по рішенням найбільш позитивного містобудівного розвитку вузу в структурі міста може бути виявлення типів формування та історичного розвитку вузів із подальшим визначенням принципів їх перспективного розвитку в міському середовищі.

Відносно архітектури вузівських комплексів як Харкова, так і України в цілому, простежується ряд проблем, які впливають на освітню діяльність молоді, на функціональний і психологічний дискомфорт і соціальні аспекти формування особистості:

- застарілість фасадів та інтер'єрів будівель і корпусів вузів;
- недостатньо розвинена інфраструктура побутового, культурного та рекреаційного обслуговування вузів,
- невідповідність умов праці і навчання прогресивному інноваційного розвитку;
- застарілість матеріальної бази вузів і інші.

Таким чином, базуючись на виявлених проблемах, слід зазначити такі завдання щодо поліпшення умов вузів міста Харкова: реновація і модернізація об'єктів вузівських комплексів, визначення принципів і напрямів реконструкції, виявлення прийомів і моделей розширення навчальних зон в рамках існуючої щільної забудови міста.

Мал. 5. Фото гуртожитка №3 НЮАУ ім. Ярослава Мудрого

Мал. 6. Общежитие №3 ХНУМГ ім. О.М. Бекетова

Висновки:

1. Вузівські комплекси є важливим елементом в структурі міста Харкова, так як впливають на перспективний розвиток міста та його сфер діяльності.
2. Існує ряд факторів, які впливають на формування і розвиток вузів в рамках міської структури: науково-інноваційні, економічні, політичні, соціальні, культурні, освітні, архітектурно-планувальні, містобудівні.
3. Виявлено наступні завдання по вдосконалення і розвитку вузівських комплексів:
 - i) підвищення якості підготовки фахівців і освітніх послуг;
 - ii) розвиток внутрішньої і зовнішньої інфраструктури для забезпечення нової освітньої ніші, і розширення освітніх послуг;
 - iii) розвиток університету, як художньо-культурного і соціального центру;
 - iv) створення умов для розвитку науково-дослідницької діяльності вузів і його прогресивного інноваційного розвитку;
 - v) модернізація об'єктів вузівських комплексів за рахунок реновації та реконструкції його об'єктів;
 - vi) виявлення прийомів і моделей перспективного містобудівного розвитку та територіального зростання вузів в рамках існуючої забудови міста.

Список літератури:

1. Marginson S. Emerging countries need world-class universities [Електронний ресурс] / Marginson S. // University World News. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.universityworldnews.com/article.php?story=20120320114704953&query=marginsn>.
2. Конкин А.И. Университет в системе городской культуры: автореферат дис. канд. философских наук: 24.00.01/ А.И. Конкин. - Ростов-на-Дону, 2007. – 18с.
3. Сацик В. І. У пошуку ефективної стратегії розвитку вищої освіти в Україні (економічний аспект) [Електронний ресурс] / Володимир Іванович Сацик // Освітня політика. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://education-ua.org/ua/articles/304-u-poshuku-efektivnoji-strategiji-rozvitku-vishchoji-osviti-v-ukrajini-ekonomichnij-aspekt>.
4. Станкович И. Между офисом и домом: ТОП коворкингов и лекториев Харькова [Електронний ресурс] / Інна Станкович // VGORODE.UA. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://kh.vgorode.ua/news/dosuh_y_eda/304687-mezhdu-ofysom-y-domom-top-20-kovorkynhov-y-lektoryev-kharkova

Аннотация. В статье рассмотрены проблемы развития и совершенствования вузовских комплексов. Проанализированы факторы формирования и развития вузов в структуре города. Выявлены и систематизированы основные задачи совершенствования и развития вузовских комплексов в структуре города Харькова.

Ключевые слова: высшие учебные заведения, градостроительное развитие, социально-экономический рост

Annotation. The problems concerning the development and improvement of complexes of higher educational establishments have been considered in the article. The factors of formation and development of higher educational establishments within the structure of the city are analyzed. The main goals of improving and developing of higher educational establishments` complexes within the structure of Kharkov city have been identified and systematized.

Key words: higher educational establishments, urban development, socio-economic growth